ఒక మనిషి ప్రయోజకుడు అవునా, కాదా అన్నది అతని ఆలోచనా ధోరణికీ, మానవతా విలువలకూ సంబంధించినది — ప్రేమ కూడా అంతే! ప్రేమించినవాడు ప్రయోజకుడా! ప్రేమించి భంగపడినవాడు అప్రయోజకుడా?

రాఘవరావుని నేను మొట్టమొదట చూసింది రామయ్య హోటలులో. నేను కొత్తగా ఆ ఊళ్ళో జాయిన్ అయినప్పటిమాట — అప్పటికి నాకింకా పెళ్ళి కాలేదు. ఆ చిన్న ఊళ్ళో వున్నది ఒక్క రామయ్య హోటలు నచ్చినా, నచ్చకపోయినా అక్కడ తినక తప్పదు. రాఘవరావు అక్కడి స్కూల్లో సీనియర్ టీచర్‌గా చేస్తున్నారని, సుమారు పది సంవత్సరాలుగా అక్కడ్నే ఉంటున్నారని రామయ్య చెప్పాడు.

రామయ్యకి రాఘవరావు ఒక అద్భుతం. పది సంవత్సరాలుగా ఆ హోటలులో సహా తృప్తిగా ఇంతవరకైనా తిన్నాడో లేదో నాకు తెలీదుకాని, రాఘవరావు గుణగణాల్ని రామయ్య నాకు చెప్పని రోజుండదు. అతి రాఘవరావు ఎగురు గూడా మాత్రంకాదు. ఒక వేళ అతనున్నా రామయ్యకి లేనట్టే లెక్క. ఎందుకంటే రాఘవరావు ఒక మౌని — ఎదురుగా మనుషులు ఏం మాట్లాడుతున్నారో అన్నది అతను పట్టించుకున్నట్లు ఎప్పుడూ కనపడదు. ఎప్పుడూ ఏదో ఆలోచిస్తూ వుంటున్నట్లు ఉంటాడు. ఆయన పిల్లలకి చదువు ఏం చెబుతాడని నేను ఎప్పుడూ అనుకుంటూ వుంటాను.

రామయ్య నన్ను అతనికి పరిచయం చేసినప్పుడు రాఘవరావు నన్ను చూసి పలకరించి, చిన్న చిరునవ్వు నవ్వాడు. మొదట్లో అతన్ని నేనంతగా పట్టించుకోలేదు. కాని, రాను రాను అతన్ని గురించి రామయ్య చెప్పేది వింటే నా ఆశ్చర్యం హెచ్చింది. సుమారు ముప్ఫయి అయిదు సంవత్సరాలున్న అతను అవివాహితుడని, ఊరికి దూరంగా ఒకమేడ మీద చిన్న, కరెంటు కూడా లేని గదిలో వుంటున్నాడని చెప్పాడు రామయ్య. ఎక్కువ వివరాలు అతనికి తెలిసినట్టు లేదు.

రాఘవరావులో నన్నాకర్షించిన విషయం ఒకటుంది. అది అతని గాంభీర్యం— చిన్న చిరునవ్వు— మాటి మాటకీ చిన్న చిరునవ్వు నవ్వుతాడు అతను.

ఒక రోజు పని ముగిసిన తర్వాత అతని గదికి వెళ్ళాను, కథ రాసుకోవడానికి ఏదైనా ఆహారం అతని దగ్గర దొరుకుతుందేమోనని. ఆ గదిలో ఏ ప్రత్యేకతా నాకు కనిపించలేదు. మాసిన గుడ్డలు, చిన్న షెల్ఫు, అందులో పుస్తకాలు, ముఖ్యంగా పాత 'రీడర్స్ డైజెస్టు'లు, కుక్కి నవారు మంచం, బూజు దులపని గోడలు, ఒక బ్రహ్మచారి గదిలాగానే వుంది. కాని, ఇంకేదో నేను చెప్పలేనిది వుందేమోనని అనుమానం. బహుశా శిథిల స్థితిలో వున్న ఆ మేడ అనుకుంటాను. రాఘవరావు ఊరంతా వదిలేసి, దూరంగా ఇంత ఏకాంతాన్ని ఎందుకు ఆశ్రయించాలన్నది నన్ను ఆశ్చర్యపరచిన మాట వాస్తవమే. అడిగితే కేవలం నవ్వేవాడు. తరువాత తరువాత అడిగితే 'ప్రశాంతంగా వుంటుందని' అనేవాడు. నా గదికి వచ్చెయ్యమన్నాను.

"ఎందుకులే—రేపు నీ పెళ్ళి అయిన తర్వాత మళ్ళీ నేను ఒంటరిగా వుండాల్సిందేగా" అన్నాడు.

"ఎప్పుడయినా అప్పటికి చేసుకుంటావుగా పెళ్ళి? జీవితం అంతా ఏకాంతంగా ఏం వుంటావు కదా?" అన్నాను.

ఈ ప్రశ్నకు రాఘవరావు దగ్గర నుండి ఎప్పుడూ సమాధానం రాలేదు. ఒక చిన్న నవ్వు తప్ప.

రెండు సంవత్సరాలలో మా మధ్య స్నేహం, చనువు పెరిగాయనే అనుకుంటాను. అతని సంగతి అయితే పూర్తిగా చెప్పలేను కాని, నేను మాత్రం అతనితో అతిచనువు తీసుకున్న మాట నిజం. ఈ మామూలు మనిషి బలహీనతలకి, కోరికలకి, మోహానికి, వాంఛలకి అతీతంగా వుండవలసిన అవసరం ఏమిటి? రాఘవరావు బహుశా అలా అతీతంగా బ్రతికే దానికి నిత్యమూ, అనుక్షణమూ ప్రయత్నిస్తూ, ఉన్న శాంతిని పోగొట్టుకుంటున్నాడేమో అనుకుంటాను. లేక, మానసికంగా శక్తులు సాధించడానికి ఏ సాధన అయినా చేస్తున్నాడా? దేనికోసం? అదీ ఒక కోరికే కదా? రాఘవరావులాగా నేను ఇంట్రోవర్టుని కాదు.

సేతుమాధవ్

వినడానికి మనిషి దొరికితే అన్నీ చెబుతుంటాను, రాధని గురించి అతనితో ప్రతిరోజూ ఒక్కసారైనా చెబుతాను.

"అయితే రాధ నీ భావి జీవితానికి ఒక మెరుపు" అనేవాడు రాఘవరావు. నవ్వేవాడిని.

రాధ నేను పనిచేసే బాంకులోనే క్లర్కు. అది మా ఊరి బ్రాంచిలో నేనక్కడ చేస్తున్నప్పుడు చేరింది. తల్లిదండ్రులులేరు. మేనమామ, అత్తయ్యల దగ్గర పెరిగింది. మా మధ్య పరిచయం ఎలా పెరిగిందీ అనేది పెద్ద విషయం కాదు గానీ, మా ఇద్దరి మధ్య బలపడిన నిర్ణయం—అదే పెళ్ళి మాత్రం నా ట్రాన్స్‌ఫర్‌తో కొంత వాయిదా పడింది. నేనింకా ఈ విషయం అమ్మకి, నాన్నకీ చెప్పలేదు. ఈ విషయంలో రాఘవరావు నాకు చాలా ధైర్యం నూరిపోశాడు.

"సరే—అంతగా అయితే నేనూ వస్తాను! నీ అమ్మ, నాన్నగారితో నేను మాట్లాడతాను" అన్నాడు.

కాని. ఆ అవసరం రాలేదు. నేను ఒకనెల రోజులు సెలవు పెట్టి వెళ్ళి వారం రోజులు తర్వాత విషయం కదిపాను. అమ్మ, నాన్న నిజంగానే ఆశ్చర్యపోయారు.

"బలేగా పదివేలయినా కట్నం లేకుండా ఆపిల్ల ఏమిట్రా?" అన్నది అమ్మ, ఆవిడ నాన్నగారికి ఆకాలంలోనే బ్రహ్మాండంగా కట్నం తెచ్చిందట. "కట్నం సంగతికాదు కానీ, మరీ బొత్తిగా తల్లిదండ్రులు లేనిపిల్ల. ఆ మేనమామ అయినా మన స్టేటస్‌కి బొత్తిగా పనికిరాడు. చిన్న ఉద్యోగి అతను" అన్నాడు నాన్న. ఆయన సెంట్రల్ గవర్నమెంటులో గొప్ప ఉద్యోగి—అదీ కారణం.

"ఆమె మనింటికి వస్తుందికానీ, నేను వెళ్ళి అక్కడ వుండను కదా? అన్నీ, స్టేటస్ అనుకోవడానికి!" అన్నాను నేను. తర్జన భర్జన జరిగింది కానీ ఆరోజు ఏమీ తేలలేదు. ఇదంతా విని రాధ కళ్ళనీళ్ళు పెట్టుకుంది.

"నీ లోకాన్ని భవిష్యత్తుని ఎట్లా ఊహించుకోవేది!" అని కూడా అన్నదామె.

ఏమైతేనేం కొంత గొడవ జరిగాక కానీ, అమ్మ నాన్న ఒప్పుకోలేదు.

నేను సెలవు ఇంకో నెల పొడిగించాను.

నేను మళ్ళీ డ్యూటీలో జాయిన్ కావడానికి వెళ్ళాను.

ఈ సారి రాఘవరావు బాగా చిక్కిపోయి వున్నాడు. మనిషిలో నిర్లిప్తత ఎక్కువైపోయింది. ఎప్పుడూ ఎక్కడో శూన్యంలో చూస్తున్నట్టు కూర్చుంటాడు. రెండు సార్లు పిలిస్తే కాని పలకడు.

"ఏమిటి ఆలోచిస్తున్నావు?" అని అడిగితే,

"ఏం లేదు!" అనేవాడు.

రాఘవరావులో నా కర్థం కాని విషయాలలో ఇది ఒకటి.

జీవితంలో అన్ని కర్తవ్యాల్నీ సరిగ్గా పాటిస్తూ, దేనిలోనూ ఇన్‌వాల్వ్‌మెంటుని పెంచుకోని మనిషి దేవునికి దగ్గరవుతాడని ఎక్కడో చదివాను. అంటే రాఘవరావులోని నిర్లిప్తత అతనిలోని వేదాంతిని దేవునికి దగ్గరగా చేరుస్తుందా? ఆత్మ సంతృప్తిని సాధించడానికి రాఘవరావు ఈ మార్గాన్ని ఎంచుకున్నాడా?

రోజులు గడిచిపోతున్న కొద్దీ రాఘవరావు అర్థం చేసుకోవడం కష్టమైపోతున్నది. రాఘవరావు ప్రతి రోజూ కలుస్తున్నాము. మాట్లాడుతూనే వున్నాము. ఎన్నో విషయాలు చర్చిస్తూనే వున్నాము. అంతర్లీనమైన అతని వ్యాఖ్యాన పటిమని, తెలివిని, జ్ఞానాన్ని అద్భుతమైన అతని గాంభీర్యాన్ని ఆరాధిస్తూనే వున్నాను. కాని... కాని.... అతని వ్యక్తిగత జీవితంలో ఏదో వుంది. అది నాలోని రచయితకి కావాలి, అది దొరకడం లేదు.

నేను ఉంటున్న ఇంటి ప్రక్క పోర్షను ఖాళీ అయినప్పుడు అతన్ని బలవంతంగా ఎందుకో ఆ పోర్షనులోకి వచ్చెయ్యమన్నాను. రాఘవరావు చాలా ఊరుకున్నాడు. చివరికి నేనే నా ఫ్రెండ్‌ని పంపించి, అతని సామాన్లు అన్నింటినీ ఆ పోర్షనులోకి చేర్పించవలసి వచ్చింది.

నా ఉద్దేశ్యం రాఘవరావు ఇంకొంచెం ఓపెన్‌అప్ చెయ్యాలని. అంతే అతని మనసులో అతని ప్రవర్తనకి కారణమైతే, అది బాధాకరమైనది అయితే, అది అతను మరచిపోయేలా చెయ్యాలి. గతమనేది వర్తమానం మీద, ముఖ్యంగా భవిష్యత్తు మీద నిర్ణయాల మీద ఇన్‌ఫ్లుయన్స్ చెయ్యడం నాకిష్టం ఉండదు.

రాఘవరావు ఇప్పుడు ఇంట్లో మనిషి. రాధ అతనికి ఒక మంచి చెల్లెలు. రాధ కూడా లోలోపల అతని గురించి ఆలోచిస్తూనే వుంటుందని నా అనుమానం.

ఈ మధ్య రాధకి జబ్బు చేసినప్పుడు, రాఘవరావు నాకు చేసిన సహాయం ఈ జన్మలో మరచిపోలేను.

ఆర్థికంగా అతను చేసిన సహాయం గురించి కాదు నేను చెప్పేది. మానసికంగా అతను నాకు ఇచ్చిన ధైర్యం లేకపోతే ఏమయ్యేదో! నేనైతే ఇతరుల కోసం అంతగా తాపత్రయ పడుతుంటాను. లేదా నేనేదో చేస్తున్నాను అని లోలోపల గర్వపడుతూ చేస్తాను ఏదైనా. రాఘవరావు సహాయమైనా సరే యాంత్రికంగా, నిర్వికారంగా చేస్తాడు. విచారానికి, సంతోషానికి మధ్య వున్న తేడా అతనికి అంతగా తెలిసినట్లు కనిపించదు. ఈ రెండూ అతనికి ఒకటేనా అనిపిస్తుంది.

రాఘవరావుని ఉపయోగించుకొనని వారు ఆ స్కూల్లో లేరనిపిస్తుంది. విద్యార్థులు ఎప్పుడూ వచ్చి ఏదో అడగడం — వాళ్ళకి గంటల తరబడి బోధించడం మామూలే. ట్యూషన్ పేరుతో డబ్బులు తీసుకునే పక్షంలో రాఘవరావు వేలు సంపాదించ వచ్చు. కాని, అది అతనికి గిట్టదు. అతని దస్తూరీ ముత్యాల్లాగా వుండటం వల్ల సాటి ఉపాధ్యాయులు నోట్సులు రాయించు కొనడం, స్కూల్లో ఏ కార్యక్రమం జరిగినా రాఘవరావుని ముందుకి నెట్టేస్తారు. విద్యార్థుల దృష్టిలోనూ, సాటి అధ్యాపకుల దృష్టిలోనూ రాఘవరావు ఒక దేవుడు. కాని, రాఘవరావు నాకూ, రాధకీ అప్పుడు.

రా రాపయ్యకి ఇప్పుడు నన్ను చూస్తే గిట్టదు. ందుకంటే రాఘవరావు ఎక్కువగా మాతో వుండటం, ఇక్కడే భోంచెయ్యటం కారణం. అయినా అతను ఎక్కువగా వచ్చేవాడుకాదు.

"ఇవ్వాళ నువ్వు రాకపోతే రాధ వంట చెయ్యనంటోంది, బాబోయ్!" అని నేను మొరపెడితే వచ్చేవాడు.

"ఇట్లా నేను మీ యింట్లో తింటం మొదలెడితే మీరు ఆరిపోతారు" అంటాడు రాఘవరావు.

"అదీ చూద్దాంగా!" అంటుంది రాధ.

భోజనం చేసిన సందర్భాలు తక్కువే అయినా, ఏదైనా టిఫిన్లు అవీ రాఘవరావు వాటాలోనికి పెరట్లోంచి తీసికెళ్ళి అతని గదిలో పెట్టి వచ్చేది రాధ. అతను లేక పోయినా అతని వాటాలోనికి వెళ్ళగలి స్వాతంత్ర్యం మాకు వుంది.

"ఇలా అయితే తలుపులన్నీ బిగించుకుని వెళతానంతే!" అంటాడు రాఘవరావు.

ఒకసారి రాఘవరావుకి జ్వరం వచ్చి ఒకవారం రోజులు స్కూలుకి వెళ్ళలేదు. ఆ వారం రోజులు రాధ అతనికి అన్ని పరిచర్యలూ చేసిందని చెప్పటానికి నేను ఏ మాత్రం కించపడను. ఆ ఇద్దరి మధ్యగల అనుబంధాన్ని గురించి కించపడేంత సాహసం నాకులేదు.

"ముందొచ్చిన చెవుల కంటే వెనకొచ్చిన కొమ్ములు వాడిలాగా వుందే!" అని రాధని ఏడిపిస్తాను.

ఒకసారి ముగ్గురం ఏదో మాటలాడు కుంటు

ష్టపడు రాధ ప్రశ్నించింది రాఘవరావుతో—

"అన్నయ్యా! ఎందుకీ వ్యర్థ జీవితం?" అన్నది.

రాఘవరావు నవ్వి—"వ్యర్థం అంటే ఏమిటి? పనికి మాలిన వాడనా? అయితే నాకు నేను పనికి మాలిన వాడినా? ఇతరుల విషయంలో పనికి మాలిన వాడినా? లేక అసలు ఈ జీవితమే వ్యర్థమైంది. దాని విషయమేమిటి అనా? ఏ ప్రశ్న నాకు అర్థం కాలేదమ్మా!" అన్నాడు.

రాధ మాట్లాడలేదు.

"మొదటిది నా ఆలోచనా విధానానికీ, నేను ఇచ్చే అనే మానవత్వపు విలువలకీ సంబంధించిన విషయం. ఇక రెండవది నువ్వే చెప్పవలసింది. మూడవ రకానికా—దాన్ని గురించి ఆలోచించడమే వ్యర్థం" అన్నాడు రాఘవరావు.

"వద్దులే అన్నయ్యా అదంతా ఎందుకు కానీ, ఈ [illegible] గురించి మాట్లాడుకుందాం!" అని మాట మార్చేసింది.

రాఘవరావుతో కోపం తెప్పించడం సాధ్యం కాలేదు.

ఒకసారి నే నేదో అంటే రాధ కళ్ళల్లో నీళ్ళు పెట్టుకుందని తెలిసి "ఎప్పుడూ నీకు ఉద్యోగం లేకుండా చేస్తాను ఆమెకి కోపం తెప్పిస్తే!" అన్నాడు నవ్వుతూనే మందలింపుగా.

సరే, ఇప్పటి కప్పుడే మరచి పోయి వాళ్ళం.

అప్పుడు—గుర్తు కొచ్చింది—ఒకసారి రాఘవరావుకి కోపం తెప్పించాను—రాధ, అతనూ కలసి భారతం మీద ఏదో చర్చిస్తున్నారు. అప్పుడు నేను మధ్యలో కల్పించుకుని.

"ఏ ముంది భారతంలో? రాజ్యం కోసం అన్నదమ్ములు ఒకళ్ళ గొంతుకొకళ్ళు కోసుకోవడం, ఒక్క ఆడది పది మంది మగాళ్ళతో కులకడం, ఒక్క మగవారు పదహారు వేలమందితో సహజీవనం అయినా లేకుండా భోగించడం తప్పితే?" అన్నాను.

రాఘవరావు చిరు నవ్వుతో చూస్తున్నాడు. అతన్ని ఇంకా రెచ్చగొట్టాలని రామాయణాన్ని గురించి కూడా అన్నాను.

"ఆ రాముడికి 'హౌస్ ప్రెస్టేజ్' తప్పితే ఇంకేముంది?" అన్నాను.

రాఘవరావు ముఖం ఎర్ర బడింది. అతనికి కోపం వచ్చిందని కాని, లోపల జరిగిన ఉద్రేకాన్ని అణుచుకున్నాడని, నాకనిపించింది. కాని, అతను ఏదో ఆలోచిస్తూ చాలాసేపు మాట్లాడక ఊరుకున్నాడు. ఓ అరగంట తర్వాత అతను వెళ్ళి పోతున్నప్పుడు—

"కోపం వచ్చిందా?" అడిగాను.

"ఎందుకూ?" అన్నాడు అతను ఆశ్చర్యంగా.

"నీ ఫేవరిట్ హీరోని తిట్టినందుకు" అన్నాను.

రాఘవరావు నవ్వాడు.

"చూడు రాజా! మెటీరియలిజమ్‌కీ, ఐడియలిజమ్‌కీ వున్న తేడా తెలియని వాళ్ళు ఇలాగే మాట్లాడతారు. ఊరికే గంగి రెద్దులాగా కాకుండా, మనుషులకి కొన్ని ఆదర్శాలు కూడా వుండాలని అట్లాంటి ఆదర్శాల్ని ఇమిటేట్ చేశాడు రాముడు. కేవలం భౌతికంగా జీవిస్తూ, ఆదర్శాల్ని కూడా కొంత కలుపుకుని, ఈ రెండింటి ద్వారా అన్నట్టి ఆధ్యాత్మికాన్ని సాధించాలని చెప్పాడు కృష్ణుడు. రాముడు చేసినట్లు చెయ్యి కృష్ణుడు చెప్పినట్లు చెయ్యి అంతే.

"ఏమో! ఇవన్నీ పెద్ద మాటలు—ఒక సామాన్యుడిగా నాకు కొన్ని లోపాలు కనిపిస్తున్నాయి వాళ్ళలో."

"లోపాలు తప్పకుండా వున్నాయి, రాజా! ఎందుకంటే వాళ్ళూ మనుష్యులే కనుక. కాకపోతే ప్రస్తుత సమాజ నీతిని నువ్వు అన్వయించావు, అప్పటి వాళ్ళకి అన్వయించడం వుంటే అప్పుడే వస్తుంది ఇదంతా!" అన్నాడు రాఘవరావు.

రాఘవరావు వెళ్ళి పోయిన తర్వాత అనుకున్నాను. ఈ రోజు రాఘవరావుకి కూడా కొంత కోపం తెప్పించ గలిగానని. కాని రాధ ఒప్పుకోదు. అతనికి అసలు కోపమే రాలేదంది. నాదాన్ని ప్రశాంతంగా చెయ్యాలి పోవడం అతని స్వభావం అంటుంది రాధ.

రాధ సామాన్యురాలు కాదు. అతని అంతరంగిక జీవితాన్ని కూడా కొంత వరకు లాగింది. రాఘవరావుకు అందరూ వున్నారు. అన్నయ్యకి పెళ్ళి కాలేదు. చెల్లెలికి రెండు సంవత్సరాల క్రితం పెళ్ళి చేశారు. తల్లి తండ్రి వున్నారు. ఎన్నో అప్పులు. ఆ బాధ్యతలన్నీ రాఘవరావు, అతని అన్నయ్యా తమ మీద వేసుకున్నారు. రాఘవరావుకి పెళ్ళి వ్యవహారం మీద ఎటువంటి అభిప్రాయం వుందో తెలీదు కాని, అతను పెళ్ళి చేసుకోడు. పెళ్ళిళ్ళకి వెళ్ళటం మంటే కూడా అతనికి ఎలర్జి అని రాధ చెప్పింది నాతో.

"రాధ నాకంతా చెప్పింది" అన్నాను ఈ మధ్య ఒకరోజు.

"ఏమిటి?" అన్నాడు.

చెప్పాను.

అతను విచారంగా ఏదో ఆలోచిస్తున్నాడు.

"మరి పెళ్ళి చేసుకోరా?" అన్నాను.

"ఏమిటి? ఏ ధైర్యంతో నువ్వు నాకు [illegible] ఏమిటి?" అన్నాడు చిరునవ్వుతో.

"ఈ మాటంటేంటే! నీకు పెళ్ళి అంటే ఇష్టం లేదని రాధతో అన్నావుట!"

"కాదన్నా!"

"ఎందుకూ?"

"అది అర్థంలేని ప్రశ్న! నా దృష్టిలో పెళ్ళి చేసుకున్నావు?"

"రాధలేకపోతే నేను బ్రతకలేను కనుక చేసుకున్నాను."

"ఆ కారణం లేకపోతే పెళ్ళి మానేసే వాడివా?" అన్నాడు.

"అసలా చేసుకొనేవాడిని!" అన్నాను.

"ఎందుకని?"

"ఎందుకేమిటి? అందరూ చేసుకోవటం లేదూ!"

"అందరూ చేసుకుంటున్నారని నువ్వూ చేసుకోవాలా?"

"అలా అని కాదు. పెళ్ళి చేసుకోకపోతే జీవితం సంపూర్ణం కాదు."

ఈ మాటకి రాఘవరావు చిరునవ్వు నవ్వాడు.

"అయితే మనుషులు కొందరంతో వుంది" అన్నాడు.

"సాహచర్యం లేకుండా బ్రతుకు ఒంటరిగా ఎలా? ఇలా అనిపించదూ!" అన్నాను.

"పెళ్ళి చేసుకుని జీవితాన్ని నరకం చేసుకున్న వాళ్ళు ఎక్కువగా కనిపిస్తున్నారు."

"అని కొంత మంది చెప్తున్నారు, కాబట్టి అందర్నీ దాన్ని జనరలైజ్ చేస్తే ఎట్లా?"

"నువ్వు అన్నట్టున్న జనరలైజ్ చేసింది."

"చేసి చింతించడం!" అన్నాను.

"నీకు నమ్మకం లేదా?"

రాఘవరావుతో మాట్లాడటం [illegible] అతన్ని రెచ్చ గొట్టాలి. ఇంత [illegible] ఇటువంటి [illegible]?

"నీకు బాధ్యతలు తీసుకోవటం ఇష్టం లేదు. [illegible] మంచి [illegible] నువ్వు [illegible]."

"ఇప్పుడున్నవి చాలవా?"

"ఇప్పుడున్నవి ఒకటి [illegible]......"

రాఘవరావు నవ్వి లేచి నిలబడ్డాడు.

"నాకు ఒక రోజు [illegible] నువ్వు [illegible] సంతృప్తి, ఆనందం, మనోహరం—అన్నీ రిలేటివ్ ఎట్మాస్ఫియర్ [illegible]."

రాఘవరావు వెళ్ళిపోయాడు. రాధ నాదగ్గర [illegible] వచ్చింది.

"నువ్వు ఎవర్నైనా ప్రేమించావా?" అడిగాను మరునాటి రోజు రాఘవరావు వచ్చినప్పుడు.

"ఎవర్నిగానూ?"

"నా అమ్మని, నాన్నని, చెల్లెళ్ళని, నిన్ను, రాధ నన్ని—అందర్నీ ప్రేమిస్తున్నాను" అన్నాడు చిరు నవ్వుతో.

"ఈ మాటలు కట్టి పెట్టు. నిజం చెప్పు! ఏ అమ్మాయినైనా ఆ దృష్టితో చూశావా?"

"ఏదృష్టితో?"

నేను ముఖం ముడుచుకుని కూర్చున్నాను.

"చిన్నప్పటి సంగతి, నేను మరచిపోని సంగతి ఒకటి

ఏది ఉపయోగించేది

కుటుంబంలో ఎవరికి ఏ రోగం వచ్చినా ఆందోళన పడనవసరం లేదు. ఐదు రకాల ప్రఖ్యాత వైద్యాలు, ప్రతి రోగానికి, ఇంగ్లీషు, ఆయుర్వేదం, హోమియో, ప్రకృతి మొదలగు మందుల వివరాలు అందరికీ తెలిసేలా 'ఐదు వైద్యవిధానాలు' అనే తెలుగు పుస్తకంలో వ్రాశారు. అన్నీ సామాన్యులకు దొరికే మందులే. పోస్టేజితో రూ. 20 అయ్యే ఈ పుస్తకాన్ని ఇప్పుడే వ్రాసి తెప్పించుకొనేవారికి రూ. 15 కే వస్తుంది. ఈ తగ్గింపు ఒక నెల మాత్రమే.

దేశసేవ ప్రచురణలు, 6/3 R.T. విజయనగర కాలని, హైదరాబాదు-4 కు

మీకు పుస్తకం పంపమని వెంటనే వ్రాయండి.

Swastik

చెప్పనా?" అన్నాడు నవ్వుతూ.

నా క్కావలసింది అదే. అయినా ఆసక్తి చూపిస్తే చెప్పడేమోనని పెద్ద ఇంట్రెస్టు లేనట్టుగా ఎక్కడో చూస్తూ ఊఁ అన్నాను.

"నేనూ, ఆమె చిన్నప్పుడు ఎక్కువగా కలిసి తిరిగే వాళ్ళం. కలిసి కబుర్లు చెప్పుకోవడం, కలిసి హోంవర్క్ చెయ్యడం చేసేవాళ్ళం. ఆమెని ఎప్పుడూ తాకలేదు. ఇట్లాగే ఎప్పుడూ కలిసి తిరిగితే, కబుర్లు చెప్పుకుంటూ వుంటే బాగుంటుంది అనిపించేది. అదంతా చిన్నప్పుడు" అన్నాడు. రాఘవరావు.

"తరువాత?" అన్నాను ఆసక్తిగా.

నా అత్రతచూసి నవ్వాడు రాఘవరావు.

"ఏముంది? పెద్ద వాళ్ళమయ్యాం. హద్దుల్లో అన్నారు. తగదన్నారు పెద్దవాళ్ళు. ఆమె ఎమ్. ఎ.లో చేరింది. నేను ఉద్యోగంలో చేరాను. విడిపోయాం. తరువాత రెండేళ్ళకి ఆమెకి పెళ్ళయి పోయింది. నాకు ఎలర్జీ—అందుకని వెళ్ళలేదు."

నివ్వెర పోయాను.

అపూర్వమైన అవకాశాన్ని, అనంతమైన ఆనందాన్ని కేవలం మొండితనంతోనో, పిరికి తనంతోనో పోగొట్టు కున్నాడా? అతనిలో ఈ సంఘర్షణ నిత్యమూ ఇంకా చెలరేగుతూనే వున్నదా?

కొంతసేపు ఇద్దరం మౌనంగా కూర్చున్నాం.

"ఆమె పేరు ఏమిటి? అన్నాను.

"నిర్మల."

"ఇంతకీ ఆమె ఎవరు?"

రాఘవరావు లేచి నిలబడినవ్వి "మాపిన్ని కూతురు —వరుసకి చెల్లెలు" అని వెళ్ళి పోయాడు" పిలుస్తున్నా వినిపించుకోకుండా.

నా తల తిరిగి నట్లయింది.

మరునటి రోజు అడిగాను అతన్ని మళ్ళీ.

"ఆమెను అసలు ఆ దృష్టిలో ఎలా చూడగలిగావు?" అని.

"ఏ దృష్టిలో!"

"మళ్ళీ మొదటి కొస్తున్నావు" అన్నాను కోపంగా రాఘవరావు నవ్వాడు.

"జీవితమంతా కలిసి షేర్ చెయ్యాలన్న తలంపు ఎట్లా వస్తుంది ఎవరిలో అంటే వాళ్ళతో" అన్నాను.

"అదంతా మనసును కోసడంలో వుంది" అన్నాడు.

"ఈ విషయం డ్రాప్ చెయ్యి—ఇంకేదైనా చెప్పు!" అన్నాడు.

"ఊహూ!"

రాఘవరావు మౌనంగా కూర్చున్నాడు. ఒక అయిదు నిముషాల తర్వాత లేచి "వస్తాను!" అని వెళ్ళి పోయాడు.

"నాకు సమాధానం రాలేదు!" అన్నాను.

అతను నా దగ్గరికి వచ్చి నా కళ్ళలోకి సూటిగా చూశాడు.

"ఇప్పుడు రాధ నీకు ఏదో వరుస అవుతుందని తెలిస్తే ఏం చేస్తావు?" అన్నాడు.

"అదేం ప్రశ్న?" అన్నాను చిరాగ్గా.

"రాజా! ప్రేమించడంకాని, ద్వేషించడం కాని కాన్సర్ వ్యాధిలాంటిది. అది పూర్తి గా ముదిరిం తర్వాత గానీ బయటపడదు. తీరా తెలుసుకున్నా లాభంలేదు. అప్పటికి చెయ్యదాటి పోయి వుంటుంది."

"కేశాలంకరణ"

చిత్రం :— కె. లక్ష్మణరావుగారి, సికింద్రాబాద్)

రాఘవరావు వెళ్ళిన తర్వాత గాని గురించి చాలా సేపు ఆలోచిస్తూ కూర్చున్నాను. రాఘవరావు ఆమెని ఇంకా ప్రేమిస్తున్నాడా? లేక ఆమెని ప్రేమించి నందుకు తనని తను ద్వేషించు కుంటున్నాడా? ఈ సంఘర్షణలో అతనికి శాంతి అంటూ లేకుండా పోయిందా? అతనిలోని రియలిస్ట్ దీన్ని జయించిన అతీతుడా?

పది రోజుల తర్వాత చెప్పాడు. వాళ్ళన్నయ్యకి పెళ్ళి అని

"కంగ్రాట్సు" అన్నాను.

"నాకెందుకూ?" అన్నాడు.

"నీకు లైన్ క్లియర్ అవుతుందిగా!"

"సీ పిచ్చి నీది!" అన్నాడు నవ్వుతూ.

భోజనానికి కూర్చున్నపుడు ఎందుకో దిగులుగా కనిపించాడు అతను. రాధ అడగనే అడిగింది.

అడ్రసు మార్పు

ఆంధ్రప్రభ సచిత్ర వార పత్రికకు పంపే కథలు. నవలలు. నాటికలు. చిత్రాలు. కార్టూన్లు, ట్రాన్స్పరెన్సీలు. ఫొటోలు వగైరాలు ఇకమీద ఈ క్రింది అడ్రసుకు పంపవలసిందిగా వేడుకోలు. వాటికి సంబంధించిన ఇతర ప్రత్యుత్తరాలు కూడా

ఎడిటర్
ఆంధ్రప్రభ సచిత్ర వారపత్రిక
ఎక్స్‌ప్రెస్ సెంటర్
దోమల్‌గూడ, హైదరాబాద్-29

"ఏంలేదమ్మా! పెళ్ళికి వెళ్ళడంలేదు, వద్దు అని."

"అదేమిటి అన్నయ్య పెళ్ళికి వెళ్ళక పోవటమేం!" అన్నది రాధ.

"పెళ్ళిళ్ళంటే నాకు ఎలర్జీ!" అన్నాడు.

"సర్లేద్దూ సరదాగా పెళ్ళి నాలుగు రోజులు గడిపిరా!" అన్నాను విసుగ్గా. మళ్ళీ రెండు రోజుల తర్వాత మా రాధే ఫోంచేస్తున్నపుడు—

"ఎప్పుడు వెళుతున్నావు?" అని అడిగాను.

"వీలు అవుతుందో, లేదో! మా హెడ్మాస్టరు అర్జంటుగా ఊరెళ్ళాడు అన్నీ నన్ను చూసుకోమని."

"అదేమిటి? నువ్వు ఆయనకి చెప్పలేదూ ఈ సంగతి."

"చెప్పాను! అయిదు రోజులలో వస్తానన్నారు. ఈ రోజు పది. పదిహేను ఆయన వస్తారు. పద్దెనిమిదవ రోజు పెళ్ళి. పదిహేను ఆయన రావడంతోటే బయలు దేరాలి" అన్నాడు.

"వేరు ఏర్పాటు లేదా?" అన్నాను.

"ఉహూ! ఇన్స్పెక్షన్ టైం కూడాను."

రాఘవరావు ఈ అయిదు రోజులలో దిగులుగా కనిపించాడు.

"హెడ్మాస్టరు గారు రావడంలేదు. కబురు చేశారు." అన్నాడు పదిహేనో తారీఖున.

"ఎన్నాళ్ళు!?"

"మరో పదిరోజులు."

"మరెట్లా!"

"అంతే!"

నాకన్నా రాధ ఎంతో బాధ పడిపోయింది.

రాఘవరావు బాగా దిగులుగా కనిపించాడు. గెడ్డం కూడా గీసుకోలేదు. ఏదో ముభావంగా ఆలోచిస్తున్నాడు. రాధతో అన్నాను.

"అవును మరి పెళ్ళికి వెళ్ళి నాలుగు రోజులు సరదాగా గడుపుదామని ఎవరి కుండదు!" అన్నది.

మరో పది రోజులు గడచిపోయాయి.

రాఘవరావు తేరుకున్నాడు. మళ్ళీ అదే చిరునవ్వు. ప్రశాంత—సాయంత్రం ఇద్దరం కలిసి వరండాలో కాఫీ త్రాగుతున్నాం.

"నీకు ఒక విషయం చెప్పనా?" అన్నాడు.

"ఏమిటి?"

"నీకు అబద్ధం చెప్పాను. మా హెడ్మాస్టరు ఎక్కడికీ వెళ్ళలేదు."

"అయితే అదే పనిగా పెళ్ళికి ఎగ్గొట్టా వన్నమాట"! అన్నాను.

"పోరు, రాధమ్మపోరు పడలేక."

"అబద్ధం చెప్పావన్నమాట!" అన్నాను.

రాఘవరావు మామూలుగా చిరునవ్వు నవ్వాడు.

"ఇంతకూ పెళ్ళికి వెళ్ళక పోవటానికి కారణం!?"

"అదంటే నాకు ఎలర్జీ!"

"ఇంకేమైనా కారణాలున్నాయా?"

"ఇంకోటుంది!" అన్నాడు.

"ఏమిటి?"

"ఆ పెళ్ళికి నిర్మల వస్తుంది.!"

అర్థంకానట్టు చూశాను.

"ఇప్పుడిప్పుడే మానిపోతున్న టాపుండు మళ్ళీ రేగుతుందేమోనని!" రాఘవరావు లేచాడు.

నేను బొమ్మలాగా కూర్చున్నాను.

*